

372
РОСТИСЛАВ ЄНДИК

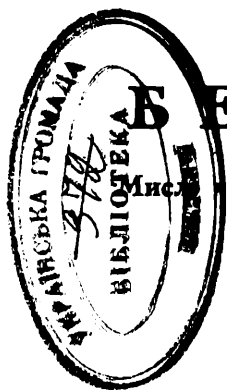
БЕНКЕТ

Мислі * Враження * Рефлексії

На чужині 1951

diasporiana.org.ua

Ростислав Єндик

Б Е Н К Е Т

Мисл. Враження • Рефлексії

Видавництво

«Винне Гроно»

На чужині 1951

Всі права застережені

Дехто з моїх друзів знає, що думки цієї збірки започаткувалися перед десятком років, коли spiritus ви-зволяв нашого духа й інше розуміння проблем гостро зустріалося в нас серед тодішніх розмов, розсипаючися іскрами і сміхом, бо дотеп на-правду заглушував супровідний брязкіт скла. Не виключене, що зустріне тут дехто свою думку в вишліфований формі, мов старого знайомого.

Розуміється, ці розмови були ви-ключно чоловічі. Та ж часто одна сойковата красуня потрапить за-мінити навіть найрозумніший збір мужів у турму мавп. І ще був це невеликий гурток, трьох-чотирьох бенкетарів, бо що переходить по-над таке число, те мусить впрова-джувати простацтво або дурноту.

Первопочин з 1939. року не офор-млював цілості. Чергові роки з час-тими нічними подорожами й щораз більшою самотністю змінюва-ли суть та форму і тимто колишня

постанова видати ці мислі щойно за 25 років, як зрілий твір, не може здійснитися. Але ж бо чи існують взагалі зрілі твори? Твори є добрі або злі, якщо в них іде або не йде наперед глибина думки й почувань з гармонією форми, а це ж незалежне від віку. Вік змінює передусім площину і кут зору.

Нагадується Геракліт, що, мовляв, ми входимо до тієї самої річки один раз, бо вдруге буде вона інша. Інша буде і людина. Тимто, порядкуючи архів, здивуванням читав я деякі мислі з воєнного поштовху, бачучи, що їх писала інша людина. І стало жаль, щоб та невговта на буйність пропала, бо ж передати її за 25 років було б запізно і... неможливо. Що станеться, як зустріну ці думки не тільки як свого колишнього ворога, але й як смертельного ворога, якого треба вбити?!

Тимто хай вже краще тепер проявляються вони внаслідок шляхетного себелюбства, неначе документ недавнього і так вже далекого часу.

Автор

I

Гелленські боги є самозапереченням у своїй надлюдській досконалості.

Не можна знайти Бога в природі, загубивши або вигнавши його з власної душі.

Легше збунтуватися проти Бога над собою ніж перемогти диявола в собі.

Почуття безпосередности в релігійності є в людині таке глибоке, що деякі релігійні організації прямо зогиджують Бога.

Людина, що не усвідомить собі свого чорта, напевно не дійде і до Бога.

До Бога уподібнює не те, що нас виявляє, але те, що скриває: мовчазність, самотність...

Повірити в Бога серед тяжких обставин, це значить знайти тривале щастя на оманних основах.

Висуваючи перед людиною високий ідеал, як зразок до поступування, християнство ослабило одночасно її волю обіцянкою Божого цар-

ства за одну хвилину жалю за гріхами в смертельній годині, бо ж вона воліє залишитися завжди тільки собою, хоч би навіть худобою, спекулюючи надією на майбутню ласку.

Старинний світ називав своїх визначних мужів півбогами за надмір геройських чеснот, християнство беатифікує праведників за брак гріхів. Два становища — два світогляди: сприймання і відречення.

Злидні винайшли пісні страви, щоб людина могла пережити, релігія ввела піст, щоб вона з найбільшою розкішшю проживала серед простоти.

Чи знав поблажливий на людські слабощі Христос, що найболючішою помстою буває зневажлива мовчанка вибачення?

Любов до ближнього є заложена на шляхетній помилці: вважаємо його за кращого ніж він є в дійсності.

Біблійний проклин — в поті чола будеш їсти свій хліб — мав замінити людині землю в пекло, а дав їй ілюзію раю.

Біблійне побажання блаженности — щоб ти довго жив на землі — не позбавлене іронії: хто довго живе, той доживається лиха.

Любов ближнього — наказ егоїстичний, бо ж хто людині є найближчий ніж вона собі сама?

Блаженні вбогі духом, бо їх є царство небесне, — написано в Письмі: дурні повірили і стараються замінити землю в дурне небо.

Покута, як кара, заохочує до гріха, щойно здійснена обіцянка поправи зогиджує його.

Святі допомагають людям з повним виrozumінням, бо ж вони самі за життя були нерідко земними чортами.

В Бога вірять люди, в себе — надлюди, в людину — святі.

Чи це розумно проголошувати догмою в добі атому внебовзяття Богоматері? — кривляться навіть деякі католики. Саме в добі атому, коли переінтелектуалізація доводить нас до порожнечі. Як свіжо звучить слово мудрого Августина не тільки з його *nihil volutum, nihil prae-cognitum*, але й з *credo, quia absurdum*. Божі діти можуть відмолодитися тільки під подихом середньовіччя і тимто догма Богоматері стає прямо символом!

Віра гори переносить, — прочитав Магомет у Письмі і пішов до гори, щоб проголосити з неї нову віру.

Найчистішу й одночасно конечну віру сприймаємо на віру, а тимто твердження мислителів у справах релігії стають відразу підозрілі і збуджують сумніви.

Часто віримо, не бачучи, але частіше не віримо, бачучи.

Людина є останнім і через те найгіршим твором Бога, бо Він попросту змучився та знуdivся власним творивом і наборзі спартачив Адама.

Бог створив людину за досконалим зразком і почала розмножуватися нікчемна порода, коли ж вона почала творити богів на ту ж саму подобу, почали виходити з-під її рук чи не самі чорти.

Неосвічені люди стидаються мавпи, як свого предка, але чи мавпа не застидалася б сучасної просвіченої людини, як свого потомка?

Маємо не тільки обличчя, але й трипостатність Бога: 1. якими ми є в дійсності, 2. за яких вважаємо себе самі, 3. за яких нас інші мають.

На життєву дорогу дає Бог людям золоті таланти, які вони вважають за мідяні і тимто купують за них самі дурнички.

Повертаючи до джерел в роздумуваннях над християнством, знаходжу в ньому стільки життєрадості, героїзму й... аристократизму, що стаю одержимий думкою: як колись Христос врятував світ від диявола, так нинішня доба домагається появи великого духа, що врятував би цю небесну науку від плебей, щоб вона знову діяла з відсвіжуючою силою, збуджуючи потребу здійснювання ідеалів уже тут на землі.

Священничий стан, як звання, є неможливий, тимто його повинні заступити монахи і невисвячені теологи.

Бог створив людей на власну подобу... А на чию викривив він дурнів?

Забобони є подібні до упирів, що страшать: вони виповзають з душевних закамарків, як тільки гасне дух.

Де нема ясних правд, там вірять у кожний туман.

Невіра в один забобон коріниться в вірі в другий.

Вивчання анатомії на власному тілі підчас недуги — найкоротший шлях до святости і неба.

Неодин усвідомлює собі щойно на смертельній постелі, що він хотів доконати того, за що навіть не брався, хоч воно було варте стати ціллю його життя.

Люди допускаються тих самих злочинів, не-
наче б з Божого допусту.

Духовість і духовність — гра слів чи дивне спокревлення, в якому одно душиться, а друге прагнуло б задавити.

Чудо, що повторюється, стає буденним явищем природи.

Незрозуміло, чому народ і церква представляють собі чарівниці, як обридливі і сухі бабуні, бо ж найбільші чари — це принади й поваб гарної жінки, а найміцніша отрута — солодкі поцілуї зрадливої любки.

Трудно повірити в поправу грішника, хіба що вдається знайти і правду в його грісі.

Модерні ідеології уподібнюються в одному до релігій — вони не виносять сумнівів і карають їх: одні пекельними муками на тому світі, другі — поліційними на цьому.

З усіх релігій є й залишиться найчисленнішою поганська, бо ж чим є кохання як не ідолопоклонством?

Найбільше помилковою релігією є кохання, бо ж у ньому кожний визнаєць є інакшим єретиком, що вперто обстоює правдивість своєї ересі.

Стереженого Бог стереже, а відважному допомагає.

Виказується з історії людства, що сатанічні ідеї не були для нього так небезпечні, як єретичні уявлення Бога, бо перші провадили тільки до одиничних гріхів у ломанні заіснених законів, а другі — до масових злочинів, стараючися впровадити новий світ через втоплення старого в крові, як це бачимо в останнім втіленні московського богоносця.

Поширювання силою нової віри причиняється до побільшення у власних рядах невірних, які невідклично доводять до розвалу, бо ж її суть полягає на внутрішньому переконанні, неможливому до перевірки серед переляканих неофітів.

Белике мистецтво діє, як релігія; його відчуває навіть простак, нічого в ньому не розуміючи.

Різниця між мистцем і монахом полягає в тому, що перший проживає самотньо серед людей, а другий — без людей.

Лякайтеся уломних, бо їх Бог назначив на пересторогу людям.

На пустині, де карловатіе будяччя і навіть скелі тріскають, кріпне і досягає герой. Це розуміли всі основники великих релігій: Христос, Будда, Конфуцій, Магомет.

Щойно з уст папи дістав нарешті світ яскраве гасло в боротьбі з большевизмом: змова проти Бога, ми додали б — і людства, бо ж чим є большевики як не недолюдками?! Істинно, спасення землі міститься в небі Риму.

Співчуваємо з грішниками і розуміємо їх жаль і покуту, але обурюємося каяттям діячів перед большевицьким судом, бо ж сумління вже з своєї природи є обмежене моральними законами, як категоричними імперативами, а дух є безконечний і вічний.

II

Джерело нашого пізнання впливає з подібностей і противенств: добро пізнаємо серед ліпшого або гіршого, праведність серед гріховностей.

Основою контрастів життя є одність буття.

Розум є ірраціональний.

Досконалість — це ідеальна пересічність, подумана в формальному символі.

Життя є закоротке, щоб не бути ілюзією: веселою або смутною — все одно.

Життя є подібне до бурі: як довго роздирають нас пристрасті, так довго живемо.

Продовжити життя — це в першу чергу старатися не скорочувати його.

Найлегшим засобом на продовження життя було б виповнення сну вибраними примарами. Але ж бо чи це не є найтяжче?

Переконання про власну непотрібність ставить під сумнів доцільність людського буття.

Шукаєш у світі людини в добі бестіяльства?
Наперед знайди її в собі самім.

Трагедія сучасної людини, як ґатунку, лежить
у зниканні і вимиранні людей міри, яких за-
ступають мірноти.

Знавці людей є звичайно знавцями підлюдини,
навіть коли дивляться в власне дзеркало.

Людей цінити можуть тільки дурні, людським
родом погорджувати мусять знавці людської
вдачі.

Вважаючи своїх ближніх за батярів, рідко
зробимо кривду шляхетним, а ще рідше собі
шкоду і, переконавшись про протилежність,
дістанемо ще й нагороду — приємне розчару-
вання.

Знавці людського роду втікають від нього на
пустині, або пристають тільки з тваринами,
або живуть серед юрби жінок.

Щоб пізнати нікчемність людини, як ґатунку,
треба вродитися володарем або з багатія стати
нуждарем.

Вигляд зводить, — говоримо і відвертаємося
від людини, що нам зовнішньо не подобається,
доки вона не переможе нас, неначе свого
ворога.

Не треба бути гордим, погорджуючи людьми, щоб між голотою не вразити шляхетних.

Що більше пізнаю людей, то більше стаю антидарвіністом. Людство не походить від одної мавпи, але від цілого зоологічного городу.

Через товариство з шляхетними самі ушляхетнюємося й одночасно затрачуємо напруження, отой міст між добром і злом, а тимто добре є доконувати крім добрих діл, як цілі життя, ще й злі, неначе б засіб до неї. Для гігієни духа є доцільно стати хоч би раз на рік... хамом.

Щойно надзвичайний чин викликував у старині подив і похвалу, а тимто блювати хочеться вихованим на клясиці, як нині навіть пристойне заховання зараховують у заслугу, а звичайну працю для оточення, ц. з. у дальшому для себе, своєї родини і роду, називають боротьбою за правду і волю, бо ж це каналії хотять так виправдувати ганебне життя своєю пересічністю і звичайністю, впроваджуючи оглушуючим криком фальшиві міри.

Людина не є з природи ані тільки зла, щоб її пізніше життя направляло, ані тільки добра, щоб її воно псувало; оточення актуалізує в ній добрі і злі схильності, а тимто моральний поступ є щонайменше проблематичний.

Пізнай себе — завдання понад силу для мислителя, для будьякого діяча — кожночасний досвід.

Нема на світі людей, є тільки чоловіки і жінки.

Хто не знає, скільки ще залишилося в людині з тварини і як далеко підлягла вона виродженню, цей не може говорити про її відродження.

З усіх істот найбільш лякливою є людина; вона лякається навіть себе самої, ще більше — власного страхопуда.

В розважних людей переважає радше трусливість, не розум.

Не маємо досить сильної волі, щоб піти за розумом, і маємо заслабий розум, щоб прояснити гони.

Маємо досить розуму, щоб вияснити собі, чому ми чогось не зробили, але маємо замало волі, щоб такі доконати те.

Поправити людину — зайняття, гідне здурілого ветеринара, як він смарує баранам роги, щоб вони повідпадали.

Незабутня образа для маленької людини, якщо більша не тямить її прізвища.

Найбільша образа для звичайної людини, що вона надзвичайна, для надзвичайної, що вона звичайна.

Якщо житимеш за близько з людьми, вони втратять тебе, якщо задалеко — ти втрапиш їх.

Людина, нездатна до деяких вчинків, є зовсім певно здатна до великих чинів.

Найменша людина має свого великого чорта, якого вона може найвище виміняти за другого.

Пеклом на землі є людська душа з різномірними пристрастями, а тимто вона є така цікава і страшна.

Осуджуючи себе, легко стає людина своїм власним найбільшим ворогом, але не має відваги стати власним малим катом.

Пристрасть є сліпа, тимто не можна їй вірити навіть тоді, коли вона ясно бачить.

Розвій тіла є узалежнений від прожиття в минулому, а духа — від майбутніх цілей.

Скромність у відношенні до світа — не до себе! — це передумова найвищих успіхів у ньому.

Тільки вважати себе за вищу істоту — це значить бути куклою в життєвім вертепі; вважати себе за вищу істоту і чинити в її характері — це значить бути героєм трагедії, якої останній акт відбувається на найвищих шпiлях.

Навіть найдужчий чоловік серед думок над собою стане врешті недужий.

Товариство, в якому найдовше можна перебувати — це я сам.

Розумній людині тяжко прикинутися дурною, бо вона завжди має сумніви щодо своєї інтелігенції і через те свідомо не хоче ризикувати, щоб не побільшувати їх.

Добрі люди є звичайно такі, що не мають власних цілей та завдань і тимто охочо сприймають чужі; хто ж прямує до своїх провідних зір, цей є часто і свідомо без серця.

Говоримо: виконати обов'язок, але думаємо — виконати, щоб не усвідомлювати собі моральної неможливості його повної викональності.

Щоб щось вповні зрозуміти, треба часто вдавати дурня або глухого.

Якщо маєте чортівські пристрасті, то тямте, що навіть хвилева поблажливість супроти них зломила б святого.

Наші схильності — це улюблений звір, що гине тільки через наше самогубство. Тому треба з ним дійти до порозуміння, дбайливо піклуватися ним і поволі ушляхетнювати.

Не віддавайтеся щоденно пристрастям, бо ж навіть чортівські стануть тільки простацькими.

Страшний є диявол, з яким ми боремося в світі за найвищі вартості буття. Але він зовсім маціцьканиться в порівнянні з роєм чортенят нашої душі, яких ми самі плодимо сумнівами при здійснюванні своїх архилюдських бажань.

Що менше задоволений хто з себе, то більше задоволені з нього люди.

Найстрашнішим каліцтвом людини є огрєчення, бо воно опаршивлює цілий світ.

Хочете мати багату душу? Дозвольте всім зміслам гармонійно розвиватися.

Юність — незрушиме переконання, що цілий світ є прекрасний і в ньому все можна досягнути.

Первородним злочинном усього живого є його народним, при яких відразу западає на нього засуд — кара смерті.

Внаслідок механізації життя треба поручати молоді подорож у самотність серед природи, щоб чогонебудь навчилася — як колись подорож за границю.

Природа лежить відчинена тільки перед таким оком, що бачить її таємності серед теміні.

Відкриті закони природи є звичайно наглими геніальними прочуттями, яких потвердження знаходять творці серед довголітнього досліду тисячей явищ.

Відома проблема — що є старше: курка чи яйце? — залишиться вічно нерозв'язаною, бо ми думаємо викінченими явищами а не процесами і розкладом їх на даліші статичні моменти не схоплюємо самої суті перемін.

В житті буває так, як при грі: багато можна програти тільки з добрими картами.

Смерть є регулятором життя, але ж чому війни не витереблюють того всього, що партачить мир?!

Людина очікує доброти від світу, але сама не вносить її до нього.

При всім піетизмі до старини за творчі побуди при праці, ніяк не виношу старих, що душать ціле довкілля в якійсь дивній заїлості, неначе по них мали б залишитися тільки вони.

Тільки такий переклад є справжній, що може передати неперекладабельність чужого в душі власної національності.

Життя виповнюють властиво розлуки, які ми з розмислом промовчуємо перед собою, а коли ж таки повертаємо до них, то згадуємо тільки приємні переживання перед ними, хоч вони є зовсім байдужі при порівнянні з сподіваними, на які забракло вже часу.

Люди краще розуміють того, що лежить їм під ногами, ніж того, що підноситься понад їхні голови.

**Ударна сила бойової частини є зумовлена ви-
держливістю її найслабшого вояка.**

Добрий вояк потребує багато видержливості і дещо дурноти.

Звичайно зле знаємо людей, що справляють нам добро, але дуже добре пізнаємо всіх, хто спричинив нам терпіння.

**Шукаючи за людиною з ліхтарем в руках, Діоген напевно обсмалив неодну бороду, при-
глядаючися зблизька до достойників. Думаю, що з злобного жарту, бо ж він знав наперед про свій даремний труд й інакше ж не був би став перед тим цинічним філософом.**

В сьогоднішніх часах не тільки не ходив би Діоген з ліхтарнею, але навіть загасив би її другому... Діогенові.

Не можна перейти життя з смолоскипом справедливості, не прагнучи підпалити світа.

Хто хоче довго жити, цей мусить виректись повно жити.

Люди йдуть до причастя, очищуючися душевно й тілесно, але чому ж не приготовляються таксамо до прийняття дарунку, який є частиною якоїсь особи, щоб бути достойним його?

Поет візниться тим від звичайних людей, що його стогони серця і крики духа переливаються в музику строф, підвищену власною фантазією і фантастичністю світа.

Глупо є оцінювати людей на основі слів, але ще глупіше на основі подарунків.

Справді великим мистецьким твором про людину є власна автобіографія.

Душа раси і народу проявляється в неперекладних словах; наприклад, у нас говорять про гонаку про духа, розуміючи під ним рух, вогнистість, тощо. Коли ж, до чорта, геній нашої мови знайде відповідник на французьке esprit?

Українська мова не знає відповідника для вор і щойно нинішні злодії подарували нам новотвір — крадій.

Мова дрібних людей є така вбога й її вжиток такий нелогічний, що вони на всі відтіні надзвичайности мають тільки одно сумаричне поняття — скандал.

З дивною динамікою діє слово на людей, але якщо вони повторюють його, то в молоді звучить воно, як барабан з осяячої шкіри, а в мистців викрещується з нього скотина думка і береться полум'ям чуття.

Слова часто закривають думки, але ще частіше розкривають дурноту.

Сказане слово, — це пил, зв'язаний з рослиною прихвою хвилини, промовчане — зерно, що коріниться в серці, щоб опісля буйно околоситися.

III

Фанатизм ідеї можна вбити тільки сміхом.

Люди, одержимі тільки одною ідеєю, розбудовують нею такий досконалий і чудесний світ, що в ньому навіть інші її відтінки вражають їх своєю чудачністю і тимто вони є так дуже нетерпимі і нагально відкидають їх.

Винахід — це potwierдження внутрішньої ідеї духа зовнішніми явищами світа.

Фанатик — це людина, що не має ідеї, бо ж ідея має його.

Найбільше крові пролилося безглуздо не через чини серця і гону, але через теорії розуму, що опанували їх.

Міркую, приглядаючися ближче до деяких революціонерів, що найбільшою заслугою для вітчизни не є їх життя, але була б їх смерть.

Найбільше помилкові нерівності впливали дотепер з намагань рівности, зрівнянь і вирівнянь.

Кожну харту вважаю за фальшиву в грі кар-
ту, якщо в ній стоять рівнорядно поруч себе
два поняття — рівність і свобода, бо ж вони
логічно взаємно виключаються: загальна рів-
ність доводить до найстрашнішої одноманіт-
ности тиранії, загальна свобода — до різно-
манітности анархії.

Відомості не мусять провадити до мудрости,
подібно як річна вода не повертає до джерел,
з яких випливає.

Пословиці є вічними правдами народу, які
розуміє кожне покоління на свій власний лад.

До чинности потребуємо волі, до доброді-
ности — охоти.

Краще бути поза добром і злом ніж серед
придуркуватої доброти.

Пережити обнову, це значить починати все на-
ново.

Правда — гармонія мислі з світом, тимто вона
можлива в першу чергу в одиничній людині.

Не противитися злу — дивна і чужа ідея, але
не противитися злу, лякаючися гіршого?

Доходити до добра з добра — неможливо, але
завжди з зла, а звідсіль і поблажливість ве-
ликих моралістів.

Найбільше хибний шлях — картати хибм
свого оточення: ти затруїш йому хвилини,
воно тобі — ціле життя.

Правда є проста і легка до розуміння, але ж
бо як тяжко виділити її з складності явищ!

Правда лежить посередині? В найліпшій ви-
падку хіба найвідповідніший погляд на неї,
вона ж сама — на своєму місці.

Всі великі правди моралістів і філософів не
сприймаємо такими, якими вони нам подають,
але в власній егоїстичній інтерпретації.

Правда є подільна, тимто не треба мішатися
до спорів, не наражуючи собі обох сторін.

Правду можна зранити, але не можна вбити.

Правда сіє ясніше ніж сонце, бо ж на ній
нема ніколи ніяких плям.

Правда завдає часто глибокі рани й одночасно
засклеплює їх, не залишаючи близи.

Людина найчастіше говорить правду, як мов-
чить про себе.

Правду говорять дурні, діти і філософи, але
дурням не вірять, дітей б'ють, філософів не
розуміють і тимто вона залишається без ужит-
ку.

Тяжко носити правду по світі, тимто так мало людей її має, а вже найменше сильні міра цього, що є завигідні.

Хочеш доказати правдивість свого становища? Роби мовчки своє діло.

Простота правдомовности не є однозначна з простацтвом, чи опростаченням правди.

Не треба вчити других правди, бо зроблять з тебе дурня.

Носієм правди є завжди одиниця, забобону — юрба, яка є безсмертна, а тимто правда перемагає часто аж по смерті, так сказати б під аспектом вічности.

Нага правда діє деколи на дурні голови, як удар грому, тимто вони повинні вистерігатися алькоголю, якщо справді правдива відома максима старинних — *in vino veritas*.

Підчас полеміки відкидається з однаковою силою правду і брехню противника, бо ж ідеться про перемогу.

Обман ходить у тихих виступцях і шепоче по кутках, правда — в вояцьких чоботах, з дзенькотом острог, з брязкотом шаблюки і говорить голосно, зухвало й визивально.

Щоб розкрити брехню, вистачає дрібка розсудку, щоб сприймати правду, треба змінити ціле духове наставлення.

Нинішні правди є такі замазані, невиразні і половинчасті, що їх трудно відрізнити від брехні.

Деякі вияви нашої духовости є тому так невиносні, бо в них приймається правду і зараз таки про неї „діалектично” брешеться.

Найбільше і найдовше говориться тоді про брехню, якщо в ній є зерно правди.

Правдоподібність є більше зближена до брехні ніж до правди.

Нагальний спір в обороні правди найчастіше губиться в нетрях брехні.

Правдомовність є часто впливом браку інтелігенції, щоб серед брехні не попасти в противоріччя з самим собою.

Правду можна знайти і на бездоріжжях брехні.

Правда є тверда, але вона легко мякне від кожної приемної побрехеньки і разом з нею легше сприймається — неначе рецинова олія з цукром.

Хто постійно послуговується брехнею, цей перестав вірити в правдомовність других.

Єдиний випадок, коли не захоплює влада, це бути ватажком у гурті любовників своєї коханки.

Приймається слово любки за правду, щоб закид брехні не став для неї докором і приниженням.

Правда різниться безпосередньо від брехні ясністю і простотою.

Жити з кожним у дружній згоді, це значить постійно перебувати в кепським товаристві.

Можна прожити весь вік без друзів, але без ворогів? Якщо не маєш їх, то пошукай і зроби, щоб знайти себе.

Можна письменникові вибачити, якщо не має приятелів, але ніколи, якщо не має ворогів.

Не зважаючи на інстинкт стадності в людей, взаємини серед них є дуже слабкі, бо шукання дружби є страшенно рідке, а знахідка — ще рідша.

Багато друзів приєднаеш собі, якщо вважатимеш, що єдиним чоловіком, який має удосконалюватися — є ти сам.

Трудніше оберекти себе перед дурними приятелями ніж перед розумними ворогами.

Рани в душі з рук ворогів гояться безслідно, але з рук приятелів ятряться до кінця життя.

Шукаючи серед людей за другом, шукаємо за своїм двійником.

Не шукай між достойниками друзів, бо станеш їх рабом.

З сердешним болем тратиться друга за другом, щоб врешті навчитися з радістю вітати нового ворога.

З радістю зустрічаємо друга з-перед кільканадцятьох років, але себе самого (думки)? Тільки з ворожістю!

Завжди вибираємо друзів, але добираємо дуже рідко.

Вибачати байдужим людям — надзвичайно легко, неначе б роздавалося милостиню, але дорогим і близьким? Надзвичайно тяжко, бо одночасно зрікаємося частини себе.

Якщо хочеш пізнати приятелів, не запрошуй їх до себе на забаву, але піди до них співпрацювати.

Треба бути самому чуйним супроти власних слів і чинів, бо друзі мовчатимуть, щоб ти не почув від них прикрощів, а вороги — щоб не перестали вони почувати радощів.

Навіть з приятелями найкраще говорити от-верто... при зачинених дверях.

Я тратив друзів, тямлячи їх слова, і позискував ворогів, приглядаючися до їх діл.

Щоб поширити якусь скандальну вістку, вистачить розказати її трьом приятелям і запевнити собі їх мовчазність.

Найгірший вклад грошей в приятелів — тратиться одно й друге.

Найвище цінимо дружбу, бо вона безкорисна, але розчаровуємося в ній, якщо не приносить зиску.

Найбільшою зневагою для жінки є давати їй дружбу, не згадуючи про кохання.

Шукаючи за щастям у вигодах, знайдеш тільки пустку пересити.

Шукаєш щастя? Даремно, воно приходить не до шукачів, але до несвідомих його значення і щойно по його коротким побуті дізнаються вони, якого гостя в себе мали.

Дружні взаємини між любкою і любком не можна вдержати без таємности, стидливости і... дрібки брехні.

Даремний труд шукати за щастям, бо ж воно невловиме. Треба попросту жити і, як прийде воно, розпізнати.

Щастя — безпосереднє сприймання зміслами або чуттям по суті безсеновного явища життя при повнім виключенні розсудку і волі, а тим-то таке відокремлення є можливе тільки на мить; воно приходить з скорістю блискавки й осліплює, щоб опісля жити, як чудесний спомин, без повноти усвідомлення.

Щастя зїдає себе саме, як гелленський Хронос власні діти.

Архилюдського щастя заживають головно простаки і розпусники.

Найбільше нещастя виступає тоді, якщо хто своє щастя замінив власними руками в нещастя.

Не той нещасливець, чиї мрії про щастя не здійснюються, але той, хто їх взагалі не має.

Щастя є завжди більше від нещастя, бо ж перше виповнює нас, а друге тільки собі представляємо.

Хто є заблизько в твоїм щасті, той буде за-далеко в нещасті.

Треба більшої сили, щоб не погіршитися в щасті ніж у нещасті, бо ж в щасті ми є оточені людьми, в нещасті — самотні.

Щасливим коханням можна назвати навіть таке, коли зриваємо з любов'ю скорше ніж ми ще встигли її розірвати.

Щастя є прагнінням нещасливих, бо щасливі нічого не прагнуть і про нього нічого не знають.

Ніколи не пережити в своєму житті щастя, це значить бути в вічній погоні за ним... попри нього.

Хто не може бути в коханні щасливим мистцем, той мусить стати нещасливим партачем.

Щастя — це лише інша назва на той самий стан оп'яніння повнотою.

Нема ніякої заслуги в здобутті щастя, бо воно приходить, як дарунок.

IV

Навіть з малих людей робить воля великих.

Серед боротьби в важкому положенні дістає людина про себе саму уявлення величі й самотнення.

Насилля є виразником безсилля.

Країна, здобута насиллям, стає країною свавілля.

Хто не прагне вмерти з своїм народом, той не має права з ним жити.

Найбільш неправдоподібні шкідливі злочини не могли б бути правдивими, якщо не прийняти, що їх dokonують божевільні або оскаженілі потвори.

Революційна група є тому так небезпечна при будові держави, бо вона не знає майже нічого, а є здатна на все.

Борці за волю впроваджують наперед страшну тиранію, щоб зберегти її здобуту, а опісля ще гіршу, щоб охоронити себе.

Хто не вміє збудувати власної хати, напевно не збудує і держави.

Зовсім чудацький наш республіканізм: всі найвищі становища займають досмертно ті самі люди, неначе б були монархами. Чи ж диво, що ми облегшуємо себе при сутику з ними не тільки окликами — шляк би тебе трафив та аби тебе нарешті трафив — але й бунтуємося хоч би навіть проти власного колишнього бунту, якщо через нього не задовільнили ми свого себелюбства і не стали новими удільними князями.

Держава вимагає від громадян чеснот, але сама опирається на насиллі.

Суспільні ідеї або опановують масу з квадратною змогутністю або зовсім на неї не діють.

Кожний народ може стати вибраний, бо ж остаточно вибирає він сам.

Свобода в руках народу нагадує розпорошковану видиму матерію на невидні атоми і щойно її поновне зосередження дає наново видимий ефект.

Старина висунула перед людину ідеал краси і добра, середньовіччя — добра, наш час впровадив зовсім новий — схудобіння.

Ніпкий народ не може обійтися без героїв, але пригляньтесь, як він обходиться з ними.

Діяч мусить бути без совісти, якщо хоче совісно виконати своє завдання.

Патріотизм є чеснотою, що для багатьох визнавців стає підставою для злочинів.

Високий, аж ідолопоклонний культ особистості нашої доби є зумовлений упадком культури і тугою за виходом з кризи.

Воля різниться тим від сваволі, що в першому ломиться перешкоди, щоб затріюмфувала справедливість, у другому — примха.

Демократія і фашизм роблять дві протиставні помилки, звеличуючи масу, згл. означену одиницю, як непомильного божка.

Нинішні політичні гасла є гаслами старовинними, виложеними новітніми, свіжими словами.

Ленінське гасло — що більша нужда, то певніша революція, затушковує демократія систістю. Сталін, як колишній революціонер, найкраще зрозумів, що справжнім рушієм революцій є сміливість і тимто саме її почав вичищувати.

Найбільше нікчемною притаманністю рабства — при звичаєння до нього.

Перемоги або поразки перероджують народи, бо ж боротьбу ведеться в ім'я їх правд; яке ж колосальне значення серед теперішнього занепаду матиме для людства війна з більшевизмом, коли її рушієм стане найвищий закон — усунути беззаконня!

Большевизм поширив віру серед темних мас, що при реформах суспільного устрою не є правдиві факти, але вербальний марксизм, бо ж він — наукова система; звідсіль був тільки крок до забріханості цілого життя, яка перестала вражати, бо ж вирішне стало не явище, але — слово.

Наша доба посягнула по найосновнішу свободу — свободу думки: більшевизм вбиває підозрілих кулею, його противники душать технологією праці.

Виродження західних народів поступило вже так далеко, що вони сміють вияснювати навіть гостинність страхом раба до завойовника, а не шляхетністю господарів.

Большевизм показує, що при чистці особливо легко забруднитися, тимто мусить приходити безугавно до щораз нових чисток.

Перемоги тоталітарних партій показали, що маси здобувається не переконанням в абсурдальності ворожих систем, але безугавним повторюванням доказів на правдивість власної.

Дивно, що українці погорджують всіми сусідами, не вірячи вже одночасно в свою вибравність.

Бажаєш визволити Україну? Визволи для неї наперед себе від ...себе самого.

Наші хлопці, що прозвали себе революціонерами, нагадують собою кангурів — зовсім відучилися ходити. Це добре, що вони перескакують дробину буднів, але ж бо як часто ломлять вони собі карк, не доцінивши ширини перешкоди, яку ліпше було б обійти.

Висота національної культури зводиться до творів, написаних у рідній мові, але її глибину пізнати можна тільки з неписаних, народних.

Порозуміння українців з поляками і москалями є тому неможливе, бо нас ділять не так розбіжні інтереси, як передусім взаємна погорда.

Серед нашої інтелігенції найвиразніша при знака — брак інтелігенції.

Наше ХІХ. століття визначала любов до села, дотеперішнє ХХ. — ненависть до чужого народу, наше майбутнє — любов і ненависть до власного? Де ще новий Донцов і ще, і ще, що вчив би любити до шалу і ненавидіти до оскаженіння?

Слабість нашої нинішньої пропаганди полягає в тому, що вона ставить перед народ не вибір у долі, але вибір недолі.

Ми є досить геройські, щоб умирати за батьківщину, але замало розумні, щоб вороги гинули за неї.

Політикові можна поставити найбільший закид, якщо він не має тисячі масок, письменникові — без власного обличчя.

Я є часто здивований, як можуть розумні люди узасаднювати своє поступування небеличними доказами. Але в цьому власне лежить їх розум, бо ж що відповісти, дивлячися на власні дурниці? Хіба злегковажити запити, але вони всежтаки залишаться.

Вже близько століття збирає гроші українська інтелігенція на народню просвіту і ми залишилися на старих позиціях. Де ми були б нині, якщо народ почав би збирати гроші на освіту інтелігенції!

В нас вбивають голови, щоб панувало без-голова.

Наші головорізи забувають, що навіть найбільший герой не виростить на пустелі одної капустяної головки.

Анархізм українського народу не впливає з індивідуалізму, але з браку історичної верстви, бо через те кожний дурень вважає себе за провідника, думаючи, що буцімто всі люди є рівні. Треба вирвати врешті ту картку з української біблії, де пишуть такі нісенітниці про рівність! Дурні не все мусять знати, дещо повинно залишитися тільки для втаємничених.

Бджоли зажалюють надмір маток, щоб одна могла господарити, в нас убивають одного отамана, щоб бешкетувало багато ватажків.

В нас страшенно перестерігають, щоб не говорити злого про других. Прекрасно, але перед тим треба вивішати всіх лайдаків і щойно тоді — *de mortuis nihil nisi bene*.

Єдиний зиск з багатьох наших політичних провідників полягав би в тому, якщо вдалося б купити їх за те, що вони варті, і зараз таки пустити їх на пачкарські руки за ціну, яку вони самі за себе ставлять у зарозумілій глупоті.

Наші достойники ображаються, якщо голосно говорити про них те, що кожний з них думає про всіх інших.

Всі грішники кінчать надзвичайно святобливо на схилі життя, бо прикромці по вживанні перевищають багатократно попередні розкоші. Всі грішники — крім національних, бо ці навіть вже зза гробу покривають ще своїм голосистим іменем нащадків — також тихих злодіїв.

Навіть дві шляхетні жінки не виносять одна одної при спільнім вогнищі; як же ж вище стоять чоловіки, коли навіть лайдаки з-поміж них дуже легко печуть свої каштани при тому самому патріотичному вогні і взаємно собі допомагають.

Засада наших патроїдіотів — *dulce et decorum est pro familia mori*.

Тримаймося разом, щоб легше перепхатися — ось гасло сучасних суспільних мірнот. Через те стільки виправдань: про слабу голову кажуть, що має золоте серце, чорному характерові приписують ясний погляд, у злодія дошукуються шляхетних намірів... Тільки в великих нічого не виправдують, бо вони стоять... осторонь.

Можна остаточно погодитися, що наші політики вважають нас усіх за замотиличені вівці, але чому вони при своєму закулісовому шах — мах самі бараніють?

Хтось чув кінець розмови при закладанні партії: а там знайдеться якийсь Чан-Кай-Шек, що нас зрозуміє і попре. Боже з високого неба, як можеш Ти глядіти, що в світі конструують партію, щоб відразу продавати вітчизну... А може Ти вибрав уже когось, щоб їх припер до муру?

Наші патроїдіоти найкраще розуміються на добре платних громадських безділлях, безплатні діла залишаються молоді і бідним патріотам.

Величній римський клич — *dulce et decorum est pro patria mori* замінюється в сучасний — за партію здихати.

Громадського злочинця пізнати по тому, що він робить голосне добро, щоб тим спокійніше робити тихе і скрите зло.

Навчитися мовчати, вміти слухати, не відповідаючи, і відповідати мовчанкою — ось засади, які земляки повинні собі засвоїти, щоб їх політика не була аж так злочинна супроти власного народу, а їх поведінка... така варварська.

Зачасто в нас провадять темні типи наші яс-
ні справи! Не в тому лихо, що з користю для
себе, але що з шкодою для справи.

Кожна дрібнота з галицького родинного кляну
авансує через президії товариств на національ-
ну величину, з якої сягає, дрижучи від старо-
сти, по велич в історії.

Наш воєнний провід з допомоговими цілями
був властиво кормовим проводом з приходо-
вим і відходовим каналом, а тимто не треба
дивуватися, що серед нього було стільки ка-
налії.

Аристократ повинен бути дещо легковірним
і тактичним дурнем, щоб міг він залишитися
шляхетний, великодушний і високодумний.

Смішно виносити на власних спинах людину
на володаря, щоб пізніше вважати за дану
Богом.

Гетьманці потребують панської стопи на кар-
ку, щоб щойно під нею почуватися панами.

Жи́дівське закликання — щоб ти так щастя
до гандлю мав — стає серед нас щораз голос-
ніше. Неодмінна ознака, що ми з народу во-
йовників, мистців і хліборобів заміняємося
в ганделесів.

Уявляю собі, що в аристократичному товаристві найдурніший дотеп більшого достойника мусить бути завжди найдотепніший.

Публічною опінією називаємо удосконалену через вживання і традицію людську дурноту в ролі судді і тирана.

Бачу, приглядаючися ближче до суспільних слів серед пачкарів, що осібники з науковими іспитами *summa cum laude* не видержують порівняння з життєвим спритом простаків, гей-бито їх інтелігенція стала однобічною і через те самозапереченням.

Наших воєнних спекулянтів можна поділити на мовчасних хижаків, що полюють в одиначку, і крикливих стадників, що йдуть ордою; перші скуповують відразу брилянти, другі загарбують монополі на патріотизм і щойно за нього — бездугшайни.

Якщо твоє так у співжитті з можними цього світу буде складатися з цілого ряду незамітних ні, будеш жити довго і щасливо на землі.

Малі люди не бачать великих головню тому, що стоять від них задалеко; якщо стояли б близько, побачили б... себе в гіршому виданні.

Геній — це заперечення довгої минулої доби і мет скороченої проекції майбутньої.

Навіть світлий дух кидає тінь, якщо до нього зближається більший.

Обридлива є людська юрба, але і серед її нікчемности може собі створити шляхетний муж райську пустиню.

Мірнота відкидає все, чого не розуміє, тимто вона така огидна.

Трагедія мірноти, що не може вона літати, але не хоче й ходити двома ногами, тимто підскакує на одній.

Гордість є почуттям осамітнення серед мірнот, зарозумілість — почуттям королівськості серед юрби.

Тільки в однім випадку не держиться дрібнота золотої середини — в оцінці великого: вона або недоцінює або перецінює.

Найгіршою недолістю дрібноміщанства є надмір придуркуватої доброти.

Правда парвеніїв є часто так огидна, що вибирається геройську брехню.

Парвеній може бути і шляхетний, але завжди з себелюбних мотивів.

Найбільший успіх у юрби не має той, що мав її в вишину ідеалів, але той, що обманює її в щоденних потребах.

Тільки сильні знаходять спокій в собі самих, усі інші шукають заспокоєння в юрбі.

Огидність маси відмежовується від чистоти героя головню через брак бажань, які заступає заздрість; маса не йде за шуканням нового власного добра, але прагне ограбити других.

Одиниця може бути чиста або брудна, гарна або погана, маса ж завжди брудна і гидка.

Геній гасить усі світла, щоб запалити власний костир.

Не велети творять майбутнє, але карлики, яких тягнуть у заобрійну даль.

Великість чоловіка проявляється і в гонах, наприклад, у коханні: він може кохати, як божевільний, але ніколи, як дурак.

Мірилом талану і впливу ідей — це заздрість найближчого кола товаришів і ненависть найдальших кіл громадянства.

Зломити чужу силу — треба взяти більшої, але треба надзвичайної, щоб перемогти власну слабкість.

Найбільше осамітнення відчуваємо в юрбі.

Треба великої сили, щоб признатися до власних слабощів.

Розумною людиною є не та, що бачить чужу дурноту, але свою власну.

Легше визнасть мала людина велику ніж велика — більшу.

Розумна людина може дозволити собі деколи і на дурноту. Вистачить її і на те!

Сильні люди черпають свою силу з самотності, слабкі — з юрби.

Треба багато розсудку, щоб вміти відрізнити великі дурниці розумних від малих дурниць дурнів.

Розум є слабший ніж гони і пристрасті, тимто філософи не можуть бути вільні від свідомих дурниць.

Геній є за життя галапасом суспільства, а суспільність галапасом його ідей по його смерті.

Що вище підноситься таланти, то меншим видається плебеям, геній взагалі губиться їм з очей, хоч би й як вони задирали вгору свої носи.

Бачити великість у дрібничках і не бачити дрібничок у великому — притаманність великих людей.

Вигоди вироджують людину, невигоди вбивають. Вихід для пересічності — проклята середина, для надзвичайних — мішанка.

Робити загально поширені дурниці — прокляття дурнів, робити виняткові і власні — прикмета індивідуальностей.

Розумною людиною з розсудку може бути і пересічна, але з польоту тільки надзвичайна.

Якщо мудрець не мав би в собі дрібки шалу, не став би ніколи мудрецем.

Великість людини є основана на теперішності, не на майбутньому, тимто не чекайте великих нагод, але використовуйте дрібні, що стоять перед вами.

Розумна порада потрапляє тільки до розумної голови.

Мислителі прямують до самотности, щоб могли перебувати в натовпі власних думок.

Справді великою людиною є лише та, що виростає понад своє століття, але коріниться без решти в ньому.

Зробити дурницю і не пізнатися на ній — це щойно поповнювати дурниці.

Часто дурень є відважніший навіть від очайдуха, бо не бачить... небезпек.

Під впливом пристрасти робимо багато дурниць, під впливом кохання — найбільші.

Нецікавий дурень є цікавіший ніж дотепний дурень.

Хто хотів би обійтися без дурнів, цей мусів би поповнити самогубство або жити на пустині.

Дурнота є вродженою, не набутою прикметою душі, тимто супроти неї треба бути виrozumілим і милосердним — як до каліцтва тіла.

Дурень вважає за розумного того, хто дозволяє йому виговоритися.

Гарною прикметою дурнів є часом їх зухвалість.

Як дурень потакує, легко збуджує переконання, неначе б мав розум.

Подивляю скрайну завзятість деяких людей: вони вважають усіх за дурнів, не виключаючи себе самих.

Найскорше заприятуються дурні.

Якась досконалість світового уладу лежить в тому, що мудрі вимішані з дурнями, бо ж як інакше знайшлося б мірило для інтелігенції?!

Найбільша безпорадність огортає при людській дурноті, що є достатньо велика, щоб нічого не розуміти, але замала, щоб принайменше поступитися.

Не намагайся дурням подобатися, бо сам зрівняєшся з ними.

Кепська бесіда дурня є дуже добрим насонним порошком для розумного.

Замість говорити дурниці — ліпше мовчати і прислухатися, як другі пописуються своєю дурнотою.

У кожній голові родяться дурниці, але тільки дурень плете небелиці і перемінює їх негайно в чин.

Розмова простака й освіченого тим різниться одна від одної, що перший переповідає своє життя, другий — історію людства.

Розумний робить дурниці свідомо, дурень — несвідомо.

Слово відчиняє в дурня серце, натомість у мудрого закриває навіть його намір.

В узагальнюванні дрібниць проявляється розум дурнів.

Мудрий дурневі уступає, — сказав філософ, лякаючися його п'ястука. Ціле щастя, що світ не складається тільки з дурнів і... філософів.

Роздаровувати себе може тільки велике серце, марнотратити — тільки дурень.

Помилки! Або вони самі виправляють людину або їх можна виправити. В цьому їх корисність, бо з дурноти — ніяка.

Мудрий дурням уступає, а через те облегшене в світі панування темнократії.

Дурні називають безглуздям те, чого ніяк не можуть зрозуміти.

Дурням треба багато виховників і всежтаки вони дурнями залишаються, розумний редукує їх до одного — себе самого.

Мовчазна дурнота є розумніша ніж найрозумніша балакучість.

Часто можна повчити розумного, щоб став розумніший, але дурного? Безнадійно, бо ж він мусів би вискочити з власної шкіри.

Розумного навчає слово, дурного деколи — тільки біль.

Юрба — як зрештою всяка збірнота — є рядом нуль, з якого число робить щойно передова одиниця — індивідуальність.

Славу можна здобути тільки завдяки таланові, ославлення — надзвичайній дурноті.

Єдиний розголос життя деяких людей — це посмертний дзвін, який голосить, що вони взагалі жили.

VI

Добре висловлюємося про других з егоїзму, щоб і вони віддячувалися нам тим самим.

Найменш егоїстична і найбільш альтруїстична є заздрість: вирікаємося власної користи, щоб інші мали шкоду.

Все робиться з егоїзму, навіть добро, нехай що підложжя вчинку може бути деколи й ідеалістичне: наприклад, згода з самим собою.

Оптимізм є божевільним незрозумінням життєвих явищ, але тільки божевільний витягне останні послідовності з песимізму.

Навіть у альтруїзмі можна знайти хоч би формальний егоїзм — альтруїст не може поступати інакше і добре почуватися.

Досвід є болючою мудрістю песиміста, з якої він користує настільки, що взагалі нічого не робить, щоб наново не попаритися.

Ентузіясти — це скаменіlostі біля одної радісної чудесности, що не можуть зробити далі ні кроку, щоб побачити інші — ще більші.

Слабкість песимізму, як філософічної системи, лежить у його перевазі інтелігенції над характером і в зневірі в будьяку доцільність, що не допускає до чину і пособляє довгим медитаціям, сумнівам і втомі.

Вчинки всіх людей мають однакові цілі, але їх мотивація є інша: егоїсти йдуть на матеріальне забезпечення тіла, альтруїсти — на моральне обезпечення сумління.

Якось то буде, — вислів лінивого оптимізму, якому йде тільки про власну шкіру.

Єдина радість песимістів — це злорадість з невдач, що починається: а я не казав...

Хоч остаточна перемога не є ніякою дрібницею, єдиний шлях до неї — дрібні щоденні зусилля.

Кожна війна є боротьбою за новий мир.

Малих злочинців вішають володарі за їх голови на шибеницях, великим вішають на грудях власні... золоті.

Найміцніша оборона власних помилок — недовіра до чужих правд.

Скільки негероїв стає героями тільки через те, що ми їх потребуємо?!

Недоцінювати ворога — дурнота, перецінювати — трусливість.

Хто спічне на лаврах, цей здивовано завважить одного дня, що сидить на бадиллі: всі листки розвіяв з них вітер.

Починати з сміхом потрапить навіть жінка, кінчати з усміхом — тільки чоловік.

Безстрашним може бути тільки тупе бервено, але лякатися і волею перемогти страх, щоб досягнути шляхетні цілі — ось притаманність правдивого мужа.

Багатьом відважним людям треба приписати не тільки шляхетність, але і трохи дурноти, бо вони кидають з легкодушності або віри в щастя деколи для зовсім маловажних справ найвищий скарб, яким особисто розпоряджають — власне життя.

Відвага — це повнота перемоги власного страху і хоч би частинна віра в зломання чужої сили.

Початок мудрости — страх Божий і страх перед власним страхом.

Бути чимсь — приємно, стати — ще приємніше, але найвища розкіш — ставати.

Треба мати багато розуму й уяви, щоб своїй шаленості надати всі прикмети оригінальності.

Невдячність є слабкістю, тимто справді міцні люди не дозволяють собі нічого благодіяти, щоб не дати нагоди пізнати ще й другі їх слабощі; воліють радше самі марнотратитися.

Зимний жар ненависти є більший від жару кохання і шалу любови, тимто більше можна заподіяти лиха ворогам ніж добра приятелям.

Осягнення цілей не є так узалежене від провірки власних сил, як радше від усвідомлення своїх слабощів.

Хто думає про забезпечення особистої майбутности, ніколи не буде мати великої майбутности.

Люди сильного чину почувають найбільше безсилля в сутику з бюрократами.

Власний страх покликає часто відвагу, щоб нею перелякати противника.

Змагатися з собою є однозначне з змаганням з своїм найбільшим ворогом.

Нерозумно лякатися небезпек, коли вони далеко або коли вони близько: якщо далеко — не є небезпечні, якщо близько — ляк не звільняє від них, але побільшує їх.

Щоб з успіхом грати ролю героя, актор потребує талану, дрібноті вистачає страх перед більшим страхом.

Страх лякається найбільше перестрашень.

Герої мусять тямити, що за зусилля повищити її духа платить маса єдиною дякою: вона готова кожночасно повісити їх навіть головою вниз.

Сильна воля виступає частіше серед примітивів ніж інтелігентів, бо інтелігенти опановують думки, а примітиви — почуття, які є рівнородним противником волі.

Сила мужа не залежить від відваги в чині, але від негайного зусилля рішення.

З єдиної страти радіємо в нещасті — страти страху перед нещастям.

Сильні знаходять свою слабкість у собі, слабкі — в других.

Відвага є часто маскою, щоб закрити страх.

Ми є досить відважні, щоб обіцяти все, але додержуємо тільки те, що дозволяє острах.

Хто не вміє кинути життя на одну карту, цей ніколи не буде грачем долі, тільки орачем недолі.

Відважні чини частіше родяться з переляку або сорому, змішаного з себелюбством, ніж з самої відваги.

Хто хоче бачити надзвичайне, мусить сліпнути при тому, що видять звичайні очі.

Хто є здатний на все, часто не є здатний на одно.

Клясичним твором є такий, що досконалою викінченістю форми дає читачеві прочуття нескінчености.

Навіть великі критики не можуть справедливо оцінити твору, бо ж мусять бути самі творцями. Що ж говорити про заздрісних банкрутів, якими вони є майже поголовно?!

Скільки разів визнають нарешті критики твори, щоб ними нищити сучасні?!

Плідне новаторство в мистецтві — це вичуття границь, яких не вільно переступити.

Злим людям вибачаємо їх хиби, але кепським творам ніколи, бо в людях бачимо себе самих, у творах — наші ідеали.

Як перемогти небезпеку в творчості, коли обмежування її поля веде до тупости, а поширювання — до партацтва?

Літературні спори вдавалося б докінчити з успіхом через свідоме обмежування вживаних понять, бо ж саме вони впроваджують щораз нові заплутані загадковості — не поставлена проблема.

Ціллю мистецтва представляти звичайні речі надзвичайно, а науки — спроводити надзвичайні до звичайних.

Деякі твори захоплюють більше своїми помилками ніж оригінальною вірністю, а це знають найкраще малярі, що впровадили до мистецтва поняття деформації.

Основним завданням критики є пізнати, чи поет їздить на пегасі, чи на ослі.

Конечно є великому письменникові звільнитися від дрібних конечностей.

Найкращим критиком є час і через те добрий твір тим відрізняється від злого, що про нього гомонять століття, а про злий кричить день.

Присвоїти мистецькі закони, щоб ними доходити свobodно до повного вислову — оце завдання майстра.

Суть поезії полягає в викликанні простими словами надзвичайних образів і складних зворушень.

Чар стилю лежить ув адекватній передачі читачеві авторських думок і зворушень.

Поети нічого так не гвалтують, як порівняння, щоб витиснути з них краплю власної крові.

Таємниця стилю лежить у виявленні одним поняттям того, на що словоблуди вживають кілька.

Схоплення істотности серед хаосу припадковости — завдання кожного творця й мірка його талану.

Мистецтво є штучним твором, але без щирости, безпосередности і природности творця було б воно неможливе.

Мистець тішиться головню майбутніми творами, створені видаються йому покаліченими дорогими трупами.

Суть виявляється через форму, але вона кістніє в формулі.

Знайти в зовнішньому світі свій власний світ і передати його в досконалій формі — притаманність творчої індивідуальности.

Афекти глядача, викликані відтворенням дійсности в мистецтві, більшають від зменшення технічних ефектів, що обмежують гру уяви.

Добрий стрілець мусить вміти влучати до цілі, мистець може стріляти і понад неї, якщо його не осліплює камбрумівське маячення.

Найбільше досконалий штамп є нічим у порівнянні з оригіналом, нехай що він носить усі хиби індивідуальности.

Ніколи не читати книжки, якої не можна читати принайменше ще раз.

Найкращим приготуванням до великого твору є не вступні досліді, але дозвілля.

Серед сучасного нехлюйства мислі і стилю афоризми являються чи не найближчими до класичної досконалости навіть у зовнішньому — при писанні: їх треба шліфувати різцем на таблиці.

Дивна методологічна неподібність між письменниками і науковцями та подібність між письменниками і копаками золота, що показують нам руно своїх думок і закривають шляхи до казкових країн.

Порівняйте образи старих малярів з модерністичними! В одних навіть корови мають „вираз лица”, в других заступає його бронзова пляма, бо так бачить себе в дзеркалі людина маси.

Ніхто не може бути справді плодовитим на одній ділянці знання, доки, допомагаючи собі порівняннями і подібностями, не сягне творчо на кілька інших, не завжди сусідніх.

Культура особовости — це знання, оформлене в її внутрішні вартості.

Найвищий осяг письменника — представити порівняннями суть неосягального, лише прочуваного.

Свіжість поетичного образу в слові лежить у розкритті невисловленого.

Творче життя мистця мусить бути самотне, наче в хижак, щоб його голос наповняв довкілля тривогою і надією, як він виходить з своєї печери по перемогу.

Великий твір родиться з самотности, лінивства і творчости, якщо вона не виродиться в працю.

Якщо письменник не знаходить світа в собі, то не знайде його і в світі.

Все велике завдячує людство творчій мовчазності і позірному безділлі.

Деякі автори, не маючи власного стилю для твору, заступають його стилізацією слова.

Кожне класичне мистецтво є чисте і невинне, лише око й вухо глядача є неморальне і брудне.

Мистець є жерцем, що доходить до свого удосконалення не через безпосереднє єднання з Богом, але через безугавну боротьбу з сатаною, а тимто в ньому така дивна сполучка добрих і злих первнів.

Мистецтво, як звання, є нині підозріле, бо суспільний улад знищив самостійних ремісників і замінив їх у бездушні роботи або мавпи, а тимто кожний творець, їх цеховий брат, мусять стати хоч би сторожем вугілля, щоб не вважали його за вередливого ледаря.

Є творці, що перелякуються власних відкрить і закривають їх не тільки перед посторонніми, але навіть перед собою.

Сучасники відкидають наймодерніших творців, бо їх пізнання вимагає від них щораз нових зусиль, які ж є насиллям над їх лінивством.

Десякі письменники — це автори останньо перечитаних книжок ув окосиченому виданні.

Мистець опановує чужі серця лише тоді, коли є в неволі свого власного.

Мистець випереджує своїх сучасників тому, що ходить одинцем, а вони юрбою, в якій серед глоти заваджають вони одні одним.

Деякі наші автори не відрізняють великої літератури від грубої, тимто їх книжки нагадують товстого самчика, що кульгає на обидві нозі і постогнує від серцевого жиру.

Писати для мудрих — непотрібно, для дурнів — нерозумно, отже для кого врешті? Для себе самого, щоб мати творчу розкіш, яка містить у собі щось з дурня й мудрого — подив до себе самого.

Якщо наша література стане будити тільки викиди сумління, письменники стануть викидками літератури.

Прямо релігійний культ Шевченка вимагає від нас якоїсь протестантської ересі — обнови — повороту до Письма, до Кобзаря, якщо не має переіменитися в порожнє ідолопоклонство.

Читаючи критики наших критиків, мається враження, неначе б вони перечитали в житті одну книжку, а другу бачили в подібній кампатурці.

Письменник мусить мати велетенську уяву, щоб могли представити дрібноту.

**Наші критики-низькодухи думають, що під-
растають, підносячи вгору по драбні дурно-
ти читачів... і редакторів.**

**Знання не є засвоєною сумою пізнаних явищ,
але розумінням одиничних, органічно під-
порядковуючи їх під вивчені закони.**

**Намагання перебудувати антропологію в стис-
лу науку єдино при допомозі математичних
метод замінює її в пусту гру цифр, де форма-
лізм вбиває всякого духа і замінює цю царину
знання в пустелю, з якої випровадився б Бог.**

**Єдина наука, якій з її природи дозволена віра
в чуда — це антропологія: перемінити юрбу
двоножних тварин у людей.**

**Чиста раса є фікцією, яка діє з тим більшою
силою, що далі стоять одні від одних скла-
дові частини расової мішанини.**

**Найлегше представляють собі походження
людини від мавпи обголені мавпи новітніх
метрополій.**

**Я розумію протести новітніх добро-діїв проти
расових забобонів, але чому вони стають зло-
діями при ще страшніших — класових?**

**Якщо культура є твором довілля, чому ж
вона гине разом з творчою расою?**

Добрий антрополог з легкістю переведе класифікацію людських рас, але помилиться часто в діагнозі одиначної людини.

Дивно гуманізуються тварини через сутик з людьми: драпіжний лев стає жебраком, швидкий дик стає оброслою салом свинею, навіть осел замінюється в осла.

Вирівнювання протиріччів не є гармонією, але вбивством двох сутей.

Доля робить часто мавпячі гримаси, наслідуючи нас самих.

Статистика — це злодій й обманець: серед складності буття краде нам затиранням ще навіть ненароджені думки і, висуваючи закон великих чисел, заставляє вірити в простоту явищ.

Правда, цитата потужує літ і політ думки, але якже часто нагадує вона ще й облатаного жебрака, що плентається попід чужі хати з злими собаками — отими відсилачами, які не наближають читача до далеких книг, але відганяють його увагу від книги, розпростертої перед очима.

VII

Мегалопсихія чоловіка віддзеркалюється в ступні величі його кохання.

Що більше коханок, то менше кохання.

Сердешної кривди не можна нічим вирівняти.

Безмір кохання можна зміряти навіть малою заздрістю.

Кохання є таке безмежне, що його можна роздаровувати одній жінці через ціле життя, але, розділивши між двох, вже за кілька днів бачиться дно.

Є такий біль у коханні, серед якого воно так гасне, наче б з ним і душа гасла...

Кожне велике кохання є незаслуженим подарунком, за який платять щойно пізніше кровю.

Велике кохання є так сліпе, що навіть як відчинити йому очі, то воно їх насильно знову замикає.

Кінець нашого кохання не є більше залежний від нас ніж його початок.

Кохання часто робить дурня з найрозумнішого чоловіка, а з дурня не рідко розумного.

Велике кохання має в собі трагічний первень, тимто не любить в любовщах.

Найбільше нелогічні є чоловіки в розмові про кохання: висловлюючися зле про жінки, думають завжди про свою одну зрадливу коханку.

Ніщо так не підсичує і не вбиває кохання, як розмови про любовку з самим собою.

Єдиною помстою в правдивому коханні є жаль зрадливої любови в хвилинах нещастя, який ще більше потужує її недолю.

Безмір кохання, що перемагає навіть заздрість, замінюється відразу в милосердя.

Хто справді кохає, може себе зовсім забути, але тим більше тямитиме любовку, а найбільше її брехні.

Кохання є завжди ілюзією, але вона стає щойно тоді повною, якщо повертає ззовні відгомонам і ми віримо, що він виходить з уст любови.

Розказати про любов неможливо, хіба про любовці, але найбільше висловлює її безмір мовчанки.

В погоні за коханням можна легко зректися достоїнства, не надаючи їй ваги, але хай ніхто її не затримає, коли кохана зникне з очей.

Причини постійності кохання є троякі: шал, нові відкриття і... брак другої коханки.

Праця є наркотиком на нещасливе кохання, щасливе — на працю.

Заздрість більшає часто з зменшуванням кохання, неначе б себелюбство вірило радше в відбудову руїн — не в знахідку нового.

Неуспіхи в коханні є узалежнені, як вогонь і вітер: малий гасне, великий замінюється в пожежу.

Нема зради в коханні, бо вона наступає тоді, як кохання згасло.

Кохання і ненависть стоять так близько біля себе, що часто, перестаючи кохати, починаємо ненавидіти.

Чисте кохання є притаманне святим у небі й євнухам на землі.

Потіха людського серця ґрунтується на змінності вартостей: що вчора було цілим світом, нині стає нічим і руйнує навіть жаль за минулим.

Кохаючи, можна деколи говорити про нещасливе кохання, але, переставши, соромимося признатися навіть до щасливого.

Коханець, що ставить собі оманні межі, стає самообманцем.

Завелике полум'я серце не можна звичайно інакше вняснити ніж притемненням розуму.

Велике кохання є звичайно втечею від ще більшої самотності.

Кохання залишається справді чистим тоді, коли його ніяка заслуга не збезчестить.

Кохання стає щойно тоді справжнім, якщо підпорядкує собі всі інші пристрасті, собі — великій й єдиній.

Мовчазність у від взаємненому коханні є вимовніша ніж слово, бо серед тиші ліпше відчуваємо гомін власних сердешних глибин — повніший від чужого відгону.

Найбільші розчарування в коханні приносять не чини любки, але роздумування над ними.

В коханні робимо багато дурниць, але пізнаємо їх, не признаючися, щойно по розкоханні.

Найщиріше почуття — кохання, бо в нім більше самообману ніж обману других.

Шанувати — можна тільки відоме, кохати і подивляти здогадне.

Справжнє кохання перемальовує чортицю в янгола і пристрасно вірить у живучість і правдивість власного твору.

Найтриваліше кохання є тоді, коли з любов'ю не можна жити, ані вмерти без неї не можна.

Кохання є щораз новим будуванням повітряних замків на земних руїнах.

Кохання є вічним творенням суперечних ідеалів.

Ілюзія в коханні є єдиною реальністю.

Кохання — це єдиний засіб, що зрівнює мудрих з дурними.

Ми здатні до найбільших жертв у коханні тому так легко, бо приносимо їх властиво власному себелюбству.

Кохання згорає в полумені одної пристрасти, щоб наново воскреснути в другій.

Глибину наших почувань висловлюємо часто мовчанкою і відходом.

Треба тямити при висловах про жінки, що наші матері і сестри є також жінками.

І чоловіки і жінки є ласі на пустяки та стараються звернути на себе увагу: жінки — впадаючи в очі, чоловіки — в вуха доквілля.

Що для зрілості є грішком молодості, те для старості є смертельним гріхом.

Кожну жінку можна перемогти силою, але запанувати над нею лише байдужістю.

Себелюбність жінки є така велика, що вона вирікається себе самої.

Холодна жінка — це заснула королівна, що чекає на свого королевича.

Жінка — це музика, яку дженджурить коханець з своєї душі, а тимто так часто чути не тони арфи, але дрімби.

Легше бути другим, другом ніж подругом жінки.

Справедливо порівнюють жінок до метеликів, якщо не враховують часу, в якому метелик вилетів з почварки, а жінка зійшла в почвару.

Холод жінки тепліє від холоду чоловіка.

Чоловіка руйнують не видатки на жінку, але додатки.

Не можна кохати жінок, не шануючи їх, але станете їх ворогом, оказуючи більше пошани ніж любови.

Деякі жінки є більше визивальні одягнені ніж роздягнені.

Смійтеся, що жінки є пасивні. Поваб, принайменше, деяких діє, як визов.

Хочете бути певні свого успіху? Передайте його розголосів з гарних уст жінок.

Наркотик найповніше розкриває нагу людину, тимто така відразлива стає п'яна жінка, бо вона тратить найбільше — нашу ілюзію.

Подобатися жінкам — це значить допомогти їм, щоб вони ще більше подобалися собі самим.

Одиничну жінку низько цінять тільки дурні, рідше мрійники, як хочуть бачити в ній втілення цілого жіноцтва.

Жінки мають два серця: великим вибачають своєму любові навіть злочини, в малому записують промахи нелюбих.

Нема сумніву, що чоловіки є розумніші ніж жінки, але... чому чоловіки роблять більше дурниць?!

Навіть найбільше примітивні хитрощі жінки видаються заплутаними — закоханому серед її щебету.

Хто зуміє вдержати холод розсудку серед палахкотінь жіночої пристрасти, цей osiąгнув найвищий щабель самоперемоги.

Всі чоловіки — поза малими винятками — є пантофлярами своїх жінок, хоч і рідко це завважують, а ще рідше признаються.

Ступінь чарівності жінки залежить від її змоги, наскільки вона зуміє зачарувати своє чоловіче оточення в безріг і блазнів.

Під впливом підхлібства жінки роздягаються, хоч би навіть для примхи, а чоловіки вдягаються, щоб бігти за своїми химерами.

Передуховлена краса — найвища, але при виборі воліємо вдоволитися тим гіршим гатунком.

Міра в осуді жіночого чару — це ступінь нашого розчарування жінками, як любками.

Висловом жіночих почувань є недосказане.

Жіноча похвала чоловічої шляхетности звучить деколи, як образлива догана.

Жінки сприймають похвалу чужої краси, неначе нагану власної.

Скажіть жінці — пізнай себе і вона подивиться до дзеркала.

Жінок обурює твердження, що чоловіки розумніші за них, але ж бо чому вони не гордяться з своєї далеко меншої шалености?

Співжиття з власною жінкою є тяжке, а чи ж бо то мід лизати з кількома чужими?

Інстинкт збереження чистоти крові діє, як за віроломство чоловіка не дістає жінка ніяких окрас, неначе б уже вистачала особиста трагедія, але за зраду жінки приправляє спільнота чоловікові роги, щоб його осмішити і подразнити, бо перше унеможливлює життя в хаті, друге розбиває саму хату і рід.

Старий чоловік, оженившись з молодого дівчиною, молодіє, вона ж старіється, неначе б вони спивали одне одному кров.

Подружня зрада була б майже виключена, якщо жінки не бачили б у своїх чоловіків безодні хиб і не вірили б, що їх коханці — шпилі досконалости.

Призвичаєння є катом кохання і добродієм подружжя.

Жінкам подобаються більше кепські сторони коханців ніж добрі, бо добрих очікують від своїх чоловіків.

З багатьох сумнівних причин женяться чоловіки, але одна з них є певна — потреба відчувати наново близькість матері.

Розвід у подружжі спричиняють звичайно не засадничі речі, лише дрібнички, бо в важливих справах завжди доходить до порозуміння.

Ніхто не стидається признатися до єдиної помилки — помилки в подружжі. Чи ж би вона була аж так страшенно поширена, що не викликає ні згіршення, ні здивування? Або може подружжя — це вислід примхи долі і сліпого випадку, де не вирішує ні розум, ні воля?

Велич повноти кохання впливає з браку прав, а неморальність бездітного подружжя з браку обов'язків за найвищу розкіш.

Самолюбна гордість стоятиме позірно байдужа, як вертатиме зрадлива любка, але горда шляхетність простягне зворушливу руку, якщо вона буде нещаслива.

**Найпростіший шлях від статевої безодухо-
влення й уморальноючого зміслу веде до
простацтва.**

**Ідеальне подружжя є таке, в якому недостаті
чоловіка доповнює жінка.**

**Дивно, що майже тільки погані жінки працю-
ють творчо і духово. Може звідтіль і безварт-
ність їх праці, як статі.**

**При подружньому виборі руководяться жінки
ще й таким критерієм: скільки я дістану світ-
ла для своєї теплоти?!**

**Хто викидає любку з кімнати, це не значить,
що перестав її кохати, але... що почав її не-
навидіти.**

**Кожна любка має право жадати виправдання,
але справжня не потребує ніякого.**

**Вийшовши від байдужої любки, можна дійти
до великих чинів, але назад не повернути вже
навіть до розкоханої.**

**Заздрість є сліпа, тимто коханець більше по-
чуває себе ніж бачить коханку.**

**Заздрість є злучена так з коханням, як світло
й тінь, хоч блукає вона тінню й тоді, коли
кохання вже згасло.**

Любка є десять разів моральніша або сто разів нікчемніша від свого коханця.

Нашим жінкам не можемо вибачити неморальності, а любкам — чеснотливості.

Великим алькоголіком є той, що не кожного дня, більшим, що не за позичені гроші, а найбільшим, кого зробить своїм язиком зражена любка.

Листи любки спалюється відразу або залишається навіть тоді, коли кохання вже давно вигоріло.

Стверджуючи в любків своїх зрадливих коханок подлі притаманності, знаходимо осамітнені насолоду, інакше в помсті.

Кохасмо в наших любках не дійсне, але згодне, тимто не розуміємо чужого кохання.

Ревнива коханка більше шкодить ніж сотка ворогів, бо вона зраджує таємні слабощі і показує місця, де треба влучати.

Відновлення взаємин з старою любкою не є позбавлене звичайного чару: з нею треба розпочинати все наново.

Вірність до любки є узалежнена від надії відкриття нових таємниць у коханні.

Чоловіча вірність є постійною, якщо любка видається дамою, що вміє стати в деяких ситуаціях повією.

Можна загубити своє серце в сукнях кожної жінки, але невільно дарувати голови навіть найвірнішій любці, бо тоді втрачається себе цілого і її.

Не самі переживання, але відчуття їх глибини збагачує наше життя, тимто треба дбати про свіжість змислів.

Сила пристрасного вибуху в пізньому віці є мірою започаткованої слабости.

Серце є єдиною коморою, до якої не вкрадаються ніякі злодії, бо ми добровільно не тільки впускаємо їх, але ще й опроваджуємо, показуючи наші скарби.

Прислухуватися до гомонів власної душі — це значить розуміти відгомін світу.

В юності платимо за потрібний досвід кровю, в старості за непотрібний — життям.

Хто заспокоює свої забаганки, цей незабавом не має сили на одно бажання.

Найлегше зносити тягар життя, якщо він золотий — окрім подружньої обручки.

VIII

Найбільше утотожнюється одна з одною — легкодушність з добродушністю.

Дарувати довіря на віру — божевілья, позичати довіря — легкодушність.

Чужі слабощі є тим більше невиносні, що більше подібні до наших, неначе б ми при їх публічним розгляді стидалися нас самих.

Самозадоволення є самогубством духа, невдоволення — його дурнотою.

Зависть засліплює так далеко, що багато розумних мистців намагається доходити до своєї великості в перебільшуванні чужих недочетів.

Зависть є нікчемним почуттям передусім супроти себе самого, бо через неї хочемо виректися власної істоти і прийняти чужу, суперечну з нею.

Єдиним великим почуттям, що не є творче, є заздрість, бо вона не перемагає другої душі, а власного духа розсіває серед сумнівів.

Найбільша безсоромність — розрахована соромязність.

Ми є панами наших намірів, але вже здійснення робить рабами.

Здатність до мрій є конечною притаманністю юности, тимто її затрата вирішує вік людини.

Мрії не є навіть малими вчинками, але нема великих чинів без мрій.

Людина вживає найчастіше своєї свободної волі, щоб ставити собі перешкоди.

Найгірший наліг має принайменше одну добру прикмету — добру волю поправитися.

Звання деформує наше тіло, а розпуста ще й обличчя.

Постійна послідовність є найбільшою дурницею, бо провадить прямо до курячої сліпоти серед змінностей життя, задивлюючися в мертвий шаблон, але ж бо чи можлива є взагалі яканебудь послідовність без постійности?

Характер іде в відворотній пропорції до інтелігенції: що більший характер — то менша голова.

Трудно є бути вірним легковірному.

Характерні люди вдержують постійність своїх переконань, але що з ними зробити, розважаючи, що всі дурні є непоправні?

Тільки того вважаємо за справді розумного, хто думає так, як ми.

Незаслужена похвала діє на розумного, як обмова, і тимто він відразу спростовує її.

Чеснота доходить до сповнення цілей, злочинність — до здійснення намірів.

Чеснота — це найпростіший шлях до успіху, але багаті можуть собі дозволити і на бандитизм, як взагалі на всяку підлоту.

Ілюзія — це віра в прочуване і довіря до себе самого.

Хто сприймає чужі думки, цей вбиває власні склонності.

Найздоровішим глуздом у голові — це глузд до безглуздя в власному житті.

Якщо люди купували б собі розум на ярмарку, людство скотилося б стрімголов уділ.

Люди легше вибачають злу волю, навіть злий чин ніж зле слово, бо в першому можна підмінити назву, друге залишається без змін.

Рідко змінює людина переконання про безвартні речі, а про вартісні настільки, наскільки має користь, тимто твердість характеру є узалежнена від висоти користи.

Найлегше дає себе переконати людина до речей, що її нічого не обходять.

Між невдячниками ще наймиліші ті, що сприймають добродійства, як Бог молитви.

Дарунки треба приймати з байдужістю Бога або легковажністю сліпого турка.

Прикрощі в житті треба вважати за пігулки підчас недуги і проковтувати, не розкушуючи.

Найменша думка є тяжча ніж найбільша видумка.

Не варт той слова, чия слава в слові.

Слава лунає далеко, але ославлення ще дальше.

Якщо близька людина вимагає вияснень, то безнадійно їй вияснити.

Навіть найбільший скупар служить радо другим радами: не має ніякої страти, але може сподіватися користи.

Легше дати кепський приклад ніж добру раду.

Шукаємо рад, щоб знайти potwierдження наших сумнівів.

Кому дорога задорога, тому мета заметена.

Компроміси ведуть до компромітації.

Деякі похвали рятує тільки дотеп перед нечемністю.

Шляхетність поступування зростає в того, хто стає тим більше чемним, що нижче спускається по суспільній драбині.

Непродажність — навіть мудрця — можна купити зручним підхлібством.

Такт — це зручне омивання товариських неприємностей тактичною здержливістю слова і чину.

Нашими найліпшими вчителями були б помилки, якщо ми хотіли б їх пізнати і визнати.

Бути джентельменом — це значить бути важливим супроти других, не накидаючися.

Можна багато зискати, маючи відвагу страшити все.

Скромність є обманом слабих, щоб через милосердя і легковажність сильних таки дійти до своїх тихих цілей.

Найбільше шкодить успіхам запоморочення успіхом.

Хто хоче бути названим у світі, цей мусить собі зробити звання з небезпеки.

Хто наставляє себе на більше-менше, той осягає завжди менше.

Забагато забороняти, це значить усе дозволяти.

Легко вибачаємо злочини, якщо вони нам не шкодять, наприклад, крадіж публічних грошей.

Де всі крадуть — там нема злодіїв.

Добродійство є часом невисноніше ніж кривда, за яку можна помститися, а за добро? Його навіть забути тяжко.

Чийі дні короткі, в того життя ще коротше.

Якщо хочете стати багачами життя, станьте скупими і заздрісними за кожную її мить і повноту.

Веселі ночі є злодіями трудящих днів.

Для вольного праця є визволенням, для раба — неволею.

Сповняти обовязки, немов з приємного вибору, це значить — звільнятися від них.

З людського віку найдовшою є юність: вона сягає аж по гробову дошку — через спомини.

Слабість старости стала б силою в юності — легко вирікатися приваб.

Чим ржа для заліза, тим будні для духа.

Хто осуджує пересуди своєї доби, цього засуджують люди, хто їх приймає, того засуджують пересуди чергової.

Хто хоче мати багато весен у житті, цей му- сить навчитися лінитися, як гад.

Право сили є одночасно її безсиллям.

Найбільшу шкоду наносять нам не нечесні люди, а такі, за яких чесність не можемо ручити і тимто попадаємо нарешті в їх лабеті.

Перестати курити? Страшенно легко! Хто ж не переставав уже тисячу разів!

Гроші є на те, щоб не думати про гроші.

Скільки ж то серць розгріває щойно холод золота?!

Бюрократизм — це улад, який створює геній й обслуговують туші пересічності.

Як часто найпростіший шлях до цілі є крутий!

Самотність є тільки тому можлива, що гієни обминають пустельника, а шакалі виють на другій пустині.

Підчас важкої розмови цінніше від сказаного — промовчане, від промовчаного — „недочуте”.

Найприкріше слухати достойника, як читає дотепи з нотеса.

Є справи, про які важко говорити, а ще важче мовчати.

Дотеп продовжує життя тому, хто сміється, але скорочує, хто тільки кривиться.

Брідж — гра, підчас якої глядач бачить дві пари сварливих дурнів, а грач — одного, що сидить проти нього.

Якщо мовчанка є золотом, то що треба зробити з золотими словами?

В здоровому тілі — здорова душа! Дивлячися деколи на таку виспортовану душу, бажається їй хвороби, щоб вона нарешті справді душею стала.

Мила вживають, щоб змивати бруд світа, але ж бо скільки є таких, що лише намилиють його, щоб легше проховзнутися крізь життя.

Теперішні мальованки з товариства нагадують своїми вічними пудрами полатайка: завжди займаються поправками.

Не треба дивуватися, що в т. зв. товаристві люблять гладких дурнів, бо ж кожний розуміє і тішитися собі подібним.

Лікар — це багатій, що запив побратимство з аптикарем і стидається свого далекого кривного — гробокопателя.

Адвокати не знають пропащої справи, якщо тільки запевнений їх гонорар.

Дивлячися на медичну практику при піклуванні хворими, дивуюся, чому лікарі ображаються, якщо порівнювати їх з ветеринарами, які ж знущаються лише над недужими тваринами і тимто є більше людські за них.

Ерудит є дурнем, що губить власну голову в погоні за чужими.

Жадання Сократа — пізнай себе самого — неможливе для звичайних людей, бо вони черпають свою думку про себе з осуду других — вище поставлених.

Не думки, але почуття творять структуру людей, тимто так мало серед них панів і так багато неопанованих рабів.

ІХ

Хто рано встає, той цілий день зіває.

Яка шкода, що людина забула ремигати — їла б цілий день.

Хто втік, той не боїться.

Правдивим пізнанням є тільки пережиття, але тривалим стає воно щойно через свідомий чин.

Втікайте від малих людей, якщо не хочете скарловатіти.

На еміграцію втікав — хто з чим міг: з душею, з батьками, з камінчиками... Один з „верховних” галичменів з усім, навіть з... щіткою до білення. Що він собі думав? Багато, бо тут не витримав натиску думок його цебрик на шиї і розсипав клепки.

Наперед сє українське молоко, опісля українську кров московською помпою, врешті сє долари, бо... вибрав свободу. Іди собі, хай тобі Бог допоможе, бо ми тобі не поможемо, хіба... засмеляючи петлю.

Професор Вепров! З гімназії, чи прямо з сільсько-господарської? Ні, вище! Achtundvierzig Professoren, Vaterland, du bist verloren!

Московське визначення наших визвольних змагань — петлюрівці, мельниківці, бандерівці — перевернуло декому всі клепки в голові і він щиро дивується, чому ми вже самі не називаємо себе... івцями, але ще далі вперто попросту українцями.

Дехто дивується, чому Тиктор перестав бути за морем тиктором, хоч там бойки вдержалися ще в дівичому стані — наче пересаджені з 1890 р.р. Міркую здалека, що забракло йому ктиторів — Козака, Голубця і двох довірених бухгалтерів. І в Парижу не зроблять з вівса рижу, чи пак і серед Канади не дасть коро-подер сам ради.

Найбільша небезпека для бандерівців — це Butterbrothbrigade, що служить їм за хліб і зрадить за булку.

Смуток огортає, дивлячися на останніх ундівських могіканів, що плентаються між нами живими небіжчиками. Ми станемо напевно бідніші, коли вони вигинуть. Ось до яких злиднів докотилися ми, хоч у 30-тих роках не знали студенти більшої образи над — ти, ундисте!

Видавалося, що ундисти є неподатні на впливи, наче безкровні блощиці, що предовго живуть ізольовано в якімсь закамарку. Але ні! Шевченко був першим ундистом, почув я недавно, прикро розчаровуючися. Першим ундистом, першим большевиком і т. д., а чогось міркую — останнім, найостаннішим, ніяким, щоб бути собою.

Індіанам і зубрам визначає культурна громада заповітники, наші ж соціалісти вибрали собі самі Раду. Цю недоречність треба негайно усунути з огляду на їх здоров'я і безплідність та заснувати якусь дідорню, бо ще вигинуть нам, до лиха, ці анахроністичні дивогляди серед патроїдотичної гарівки.

Націоналістичний рух дав неокомуністам декілька голов. Ці „теньгі” голови, бабраючи в болоті, уподібнилися до нього, тимто нема за ким жаліти.

В добі соціалізму були ми найсоціалістичніші, націоналізму — найнаціоналістичніші, тепер — найдемократичніші... А державности далі чорт ма'! Не бракує ідей, лише людей з вітчизною в серці і розумом у голові.

Входити до Національної Ради і негайно виходити з неї, це значить наперед робити й опісля думати.

Нинішній масовизм розкулачує приватну власність. Добре, але чому це заздрість прагне удержувати і кожную індивідуальність? Щоб і в царині духа запанувала рівність, ц. зн. найтупіше насилля?

Представте собі ось що: ранок в Україні, весняний, росами скупаний, з-над моря дихає вітерець, довкола пахне чебрець, вишневий цвіт дощем обсипається, душа в блакиті грає — забавляється, а в той час людина сідає орлом за... стодолю — чи є що кращого й на небі?*

Вранці погімнастикуватися, день перебути з друзями з старовинної Геллади, ввечорі роздзвонитися римами, опісля викупатися й вибрати кілька поетичних метафор з золотоволосого словника до завітрішнього вірша — чи є що кращого на світі?

Ми харків'яни! Ми кияни! Ми полтавці! Ех, удільні князі на одній діравій дощці!

Левіцький? А то з яких Левіцьких? З Обертина? Огого! Та то таланти! — (Звичайно зручний манкар громадського гроша, але поза тим фаний хлоп.)

*Автор з скромности визнає позичку змісту, признаючися лише до форми.

Родини Лудницьких мають широкий вахляр таланів, неначе належали б до королівського дому, де все вільно, або до дому божевільних, де все можливе.

Ми, чужоземці українського походження, — бовтають ломаним лемківським діалектом якісь заморські гості й окунують душі, показуючи дулі на тополях. Пригляньтесь ближче і побачите адвокатів з Заболотова, вихованих не з пастухами на толоці, але з трампами під мостами. Hundertzwanzig Advokaten, Vaterland, du bist verraten!

Довідаюся з доброго джерела, що в Канаді на 300 охотників змінити прізвище є 150 українців. Міркую, що їм бракує не тільки стиду, але й уяви, а тимто зголошуюся дібрати відповідні порекла; наприклад, для „західняків” — Sam Cham, а для „східняків” — John Sukinson; поштову оплату для відповіді оплачу власним сумаптом.

Ваша бесіда була задовга. Заки ви скінчили, ми вже забули початок, а через те не могли зрозуміти кінця (Геродот).

★

Скажу вам, браття, найстрашнішу правду буття: людина в своїй суті є самотня, ще більше — осамітнена.

**Того ж автора
появилися такі твори:**

Проклін крови – оповідання, Львів 1934

Білі ночі – поезії в прозі, Львів 1936

Регіт Агідника – новелі, Львів 1937

Черник – драма з української революції, Львів 1938

В кайданах раси – новелі, Краків 1939

Зов землі – новелі, Краків 1940

В зударі з життям – новелі, Краків 1940

Титан – поеми, На чужині 1948

Слово до Братів – у друку